Antal mord ganska lika 1750 - 2000

Myter om antal mord i Sverige nu och historiskt

HISTORISKA MORD I STOCKHOLM MELLAN ÅR 1400 OCH ÅR 2000

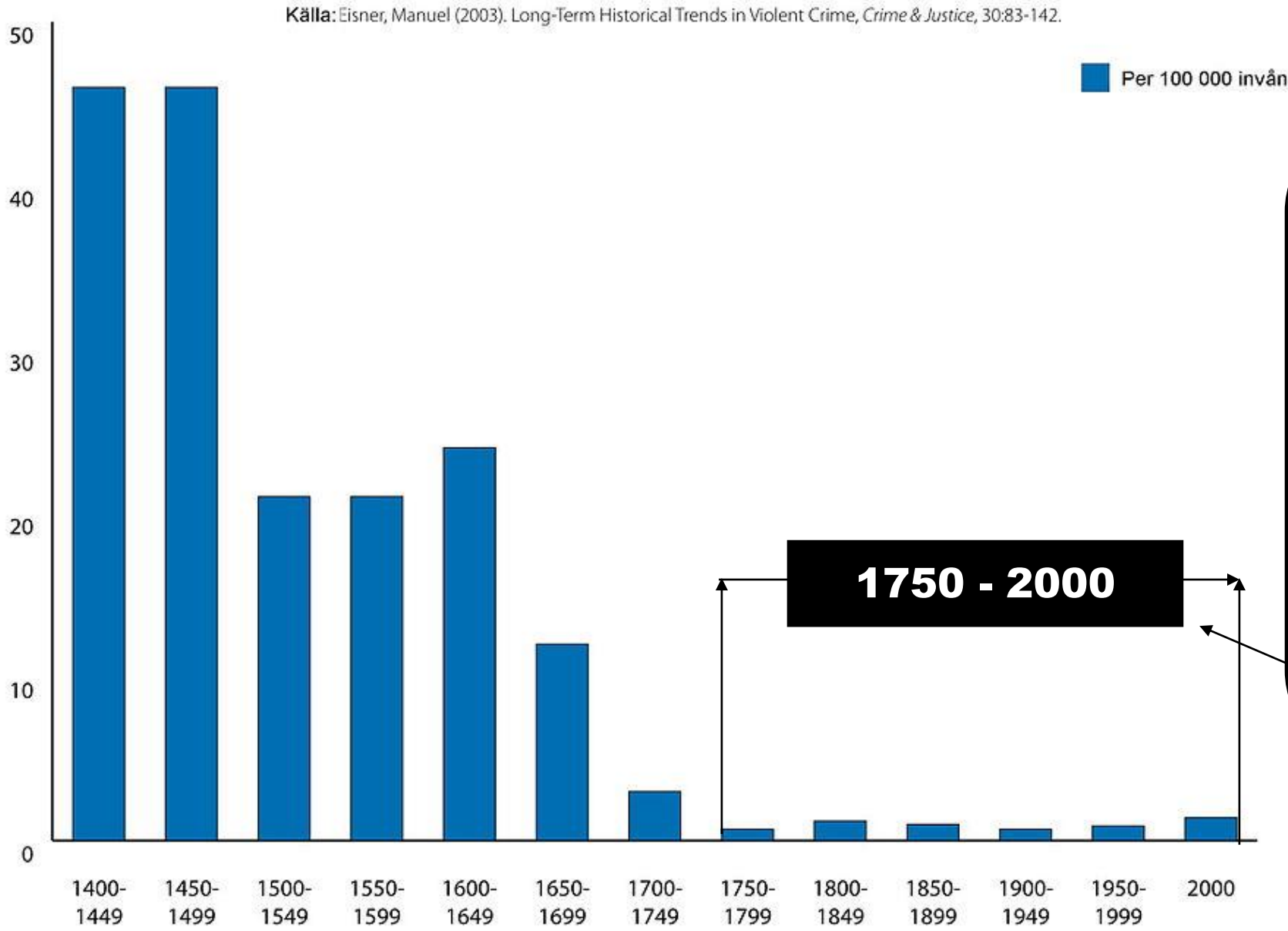

Mord och dråp i Stockholm år 1400 till år 2000. Antal mord per 100 000 invånare. Sedan 1750-talet på ungefär samma nivå.

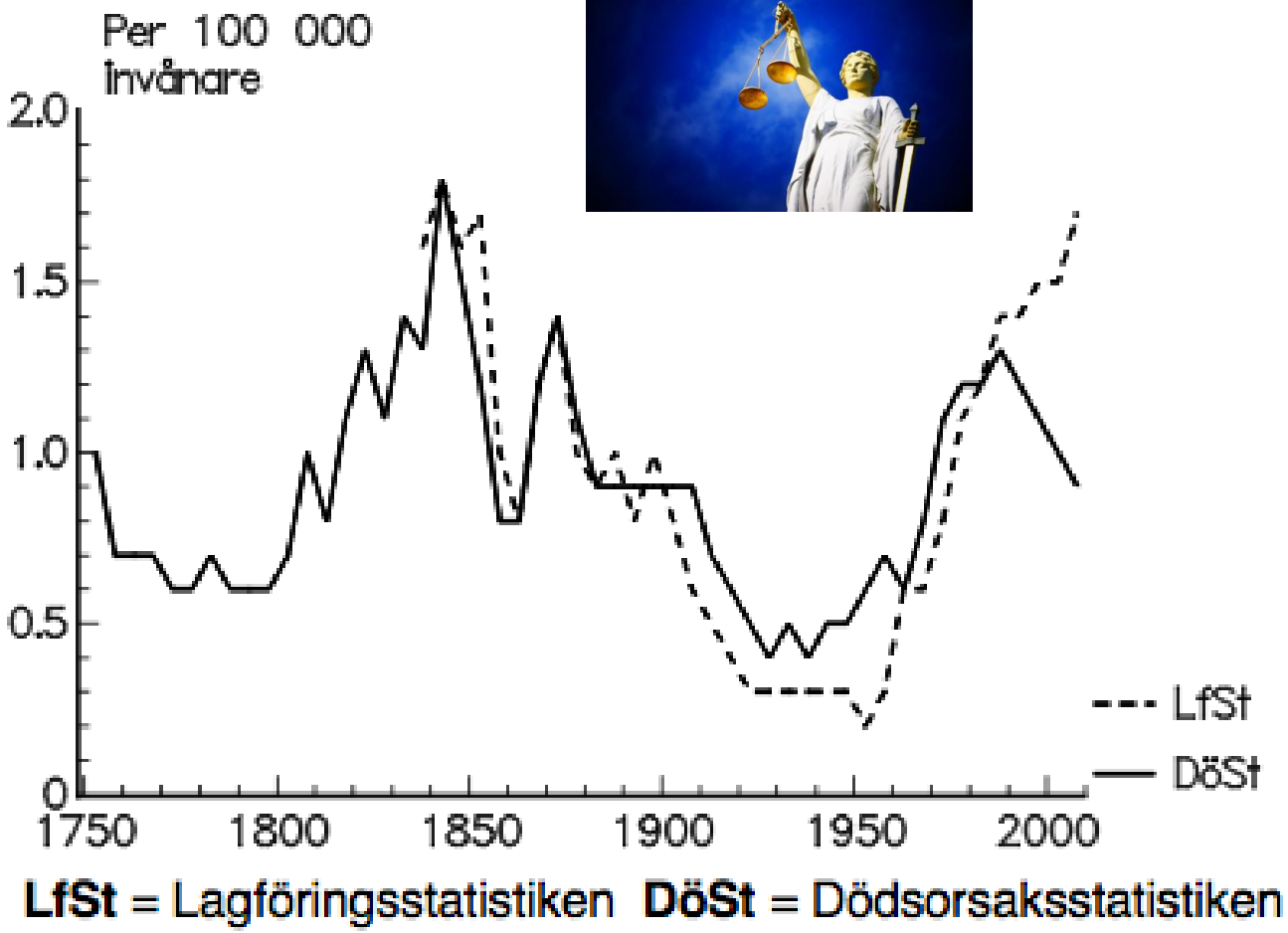

Diagram 1.1 Mord och dråp.
Jämförelse mellan dödsorsaks- och lagföringsstatistiken, 1750–2009 resp. 1836–2010. 5-års medeltal. Per 100 000 invånare.

Betraktas hela den långa perioden **från 1750 till 2009** är det mest iögonfallande, att **mord och dråp** relaterat till folkmängden **inte har ökat under de gångna 250 åren.**

I stort sett har det dödliga våldet i Sverige alltså inte förändrats sen 1750-talet. Antalet fall av våldsam död per 100 000 invånare har varierat mellan 0,4 och 1,8 sen 1750. Detta tal brukar kallas mordfrekvensen.

Mordfrekvensen var som högst i början och mitten av 1800-talet då mordfrekvensen var 1,3 till 1,8. Som lägst var mordfrekvensen under mellankrigstiden samt under och efter andra världskriget (1920-talet till 1950-talet) då den var 0,3 till 0,7. Det senare har ett direkt samband med lägre bruk av alkohol.

Mord och avrättningar i Stockholm

Mord och avrättningar i Stockholm finns dokumenterade tillbaka till 1280-talet, då Magnus Ladulås lät halshugga tre riksråd ur Folkungaätten. De hade anklagats för flera ”förrädiska stämplingar mot tronen”. Därefter ger Stockholms stads tänkeböcker en bra inblick i stadens mord och dråp för perioden mellan 1400-talets mitt och 1600-talets mitt. Räknat per 100 000 invånare var våld med dödlig utgång bland stockholmare högst under medeltiden, för att sedan mer än halveras fram till sekelskiftet 1700. Det vanligaste var bråk som uppstod mellan två män och oftast var alkohol inblandat.

Under Gustav III mildrades dödsstraffen respektive avskaffades helt för vissa brott. Den sista hängningen på galgen i Hammarbyhöjden ägde rum 1818 och den sista offentliga avrättningen på avrättningsplatsen (som låg nedanför själva galgbacken) skedde 1862. Sveriges och Stockholms sista avrättning ägde rum den 23 november 1910, då rånmördaren Alfred Ander halshöggs i en giljotin.

Betraktar man hela den långa perioden från 1750 till 2009 är det mest iögonfallande att mord och dråp – relaterat till folkmängden i Stockholm – inte har ökat under de gångna 250 åren.

Ganska lika frekvens på antal mord i 250 år

De senaste 15 åren har mordfrekvensen varierat mellan 0,7 och 1,2, dvs inom de gränser där mordfrekvensen legat sen 1750-talet.

I ett internationellt historiskt jämförande perspektiv ligger mord och dråp i Sverige – tillsammans med andra länder i Nordvästeuropa – idag på en mycket låg nivå.

Överlag råder en tydlig historisk samvariation mellan alkoholkonsumtionens och mord- och dråpbrottslighetens förändringar.

Jämförs dödsstraffets utveckling i Sverige med utvecklingen av antalet mördade och dräpta personer, är det inte möjligt att påvisa att dödsstraffet haft några avskräckande effekter. Detsamma gäller för livstidsstraffet under 1900-talet. Det finns inget samband mellan hårda straff och färre brott.

Mord och dråp bland allmänheten

Av Stockholms stads tänkeböcker framgår att våld med dödlig utgång var uppemot hundra gånger vanligare på medeltiden jämfört med idag. Under medeltiden var dråp det oftast förekommande när två män kom i strid med varann och den ene dödades. Om den överlevande sedan anmälde händelsen för domstolen bedömdes brottet vara lindrigare. Mord var ett svårare brott, särskilt om det rörde sig exempelvis om ett ”nesligt dödande” och gärningsmannen försökte dölja dådet.

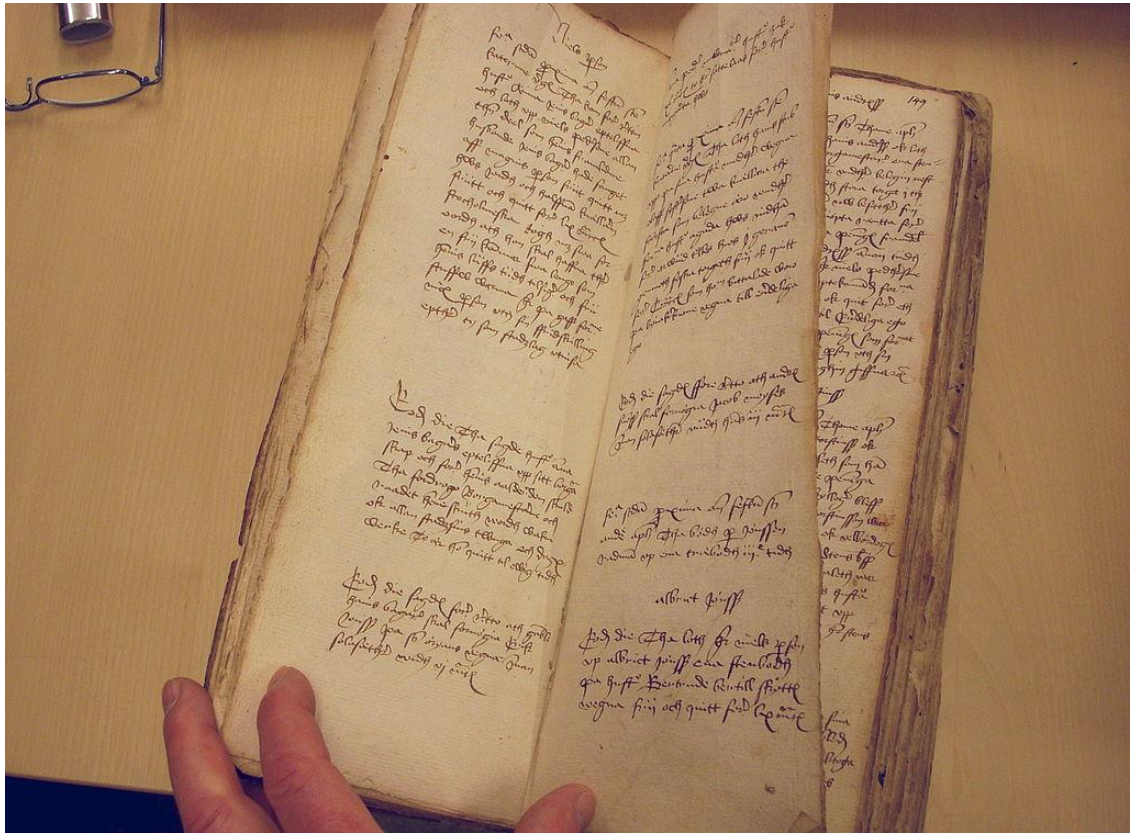

En av Stockholms stads tänkeböcker.

Anckarström piskas på Riddarhustorget 1792.

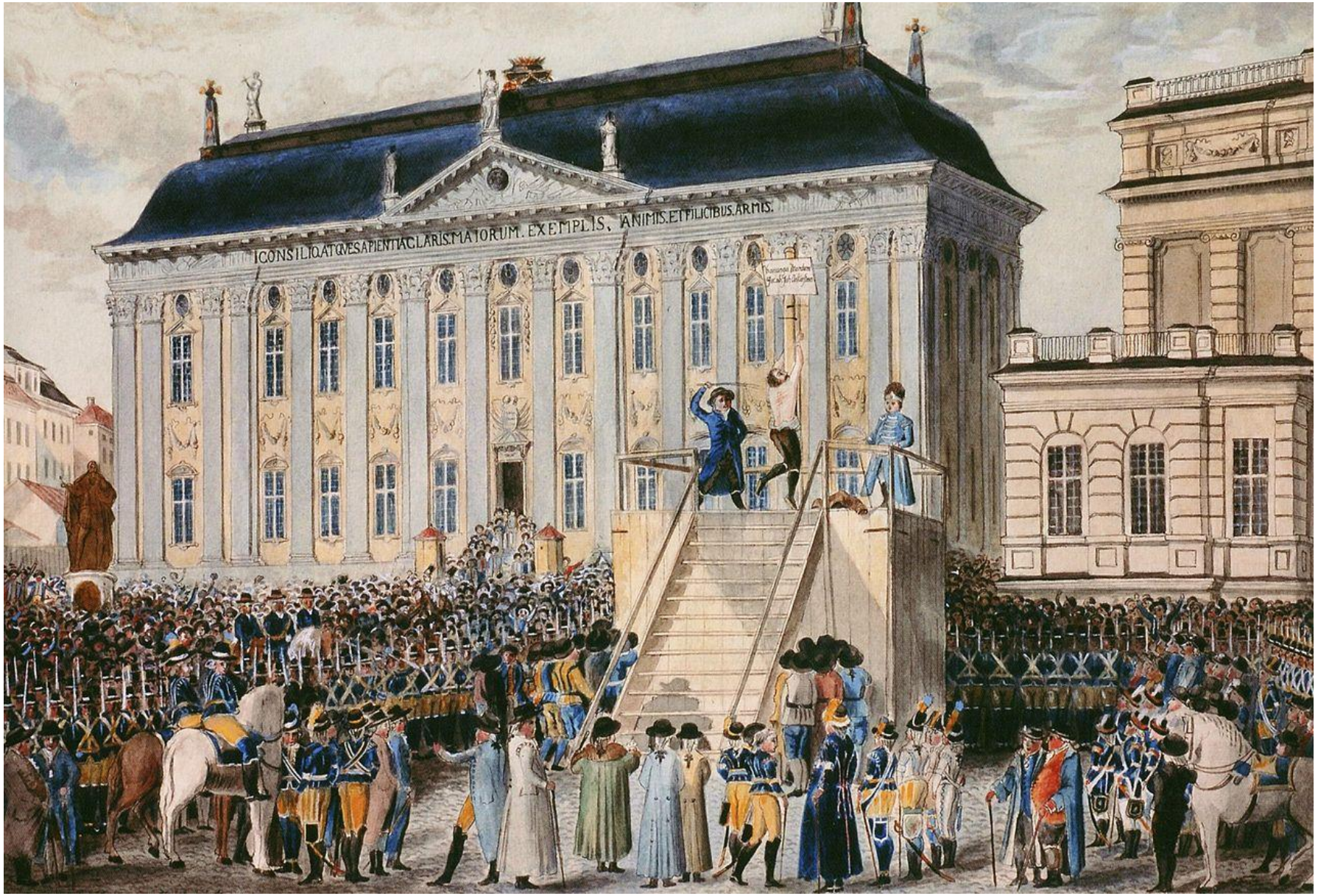

Anckarström dömdes till skamstraff och dödsstraff: ”jämte förlust av gods och ära även skall mista högra handen, halshuggas och steglas, sedan han likväl förut till straffets skärpande tre dagar å rad på särskilda stadens torg stått två timmar i halsjärn på schavott och därpå av bödeln med fem par spö blivit hudstruken”. Dödsdomen verkställdes på Galgbacken, Hammarbyhöjden den 27 april 1792.

Figur 1. Antal fall (offer) för dödligt våld i Sverige enligt dödsorsaks-statistiken respektive enligt Brås forskningsdatabas över dödligt våld, åren 1964–2014.

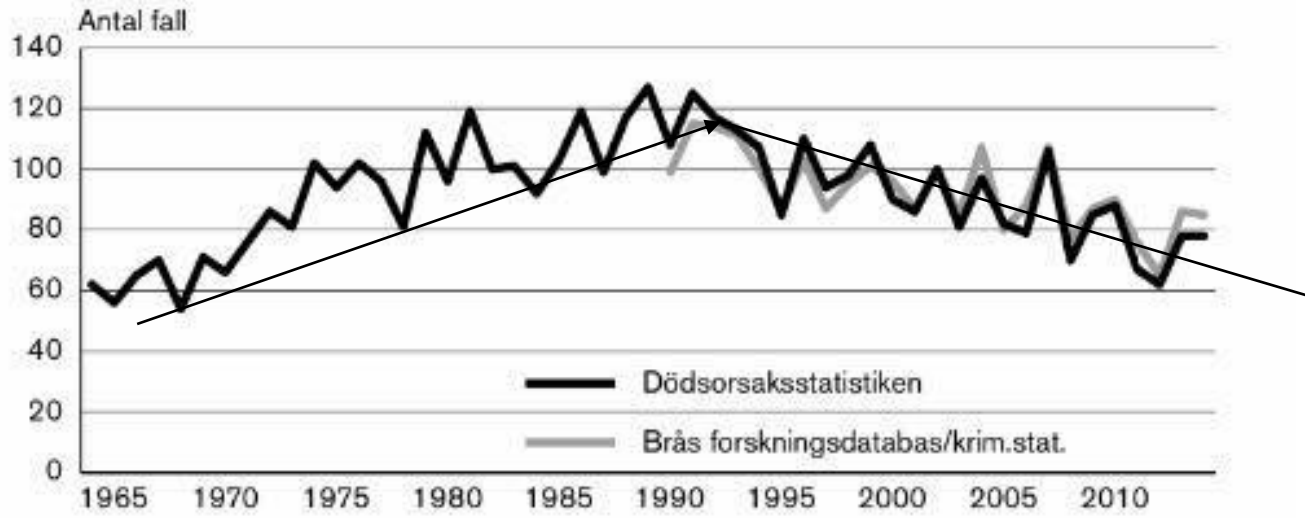

Myt nr 1.
”Det dödliga våldet ökar i Sverige”
Det finns ett grundläggande faktum och det är att det dödliga våldet i Sverige började stiga i början av 1970-talet (85-90 fall) till en toppnivå kring 1989-91 (>120 fall) för att sedan dess sjunka.

Tabell . Konstaterade fall av anmält dödligt våld totalt och per 100 000 i befolkningen, åren 2002–2016.

År	Antal konstaterade fall	Antal fall per 100 000 invånare
2002	98	1,10
2003	81	0,90
2004	102	1,13
2005	83	0,92
2006	91	1,00
2007	111	1,21
2008	82	0,89
2009	93	1,00
2010	91	0,97
2011	81	0,86
2012	68	0,71
2013	87	0,91
2014	87	0,90
2015	112	1,14
2016	106	1,07

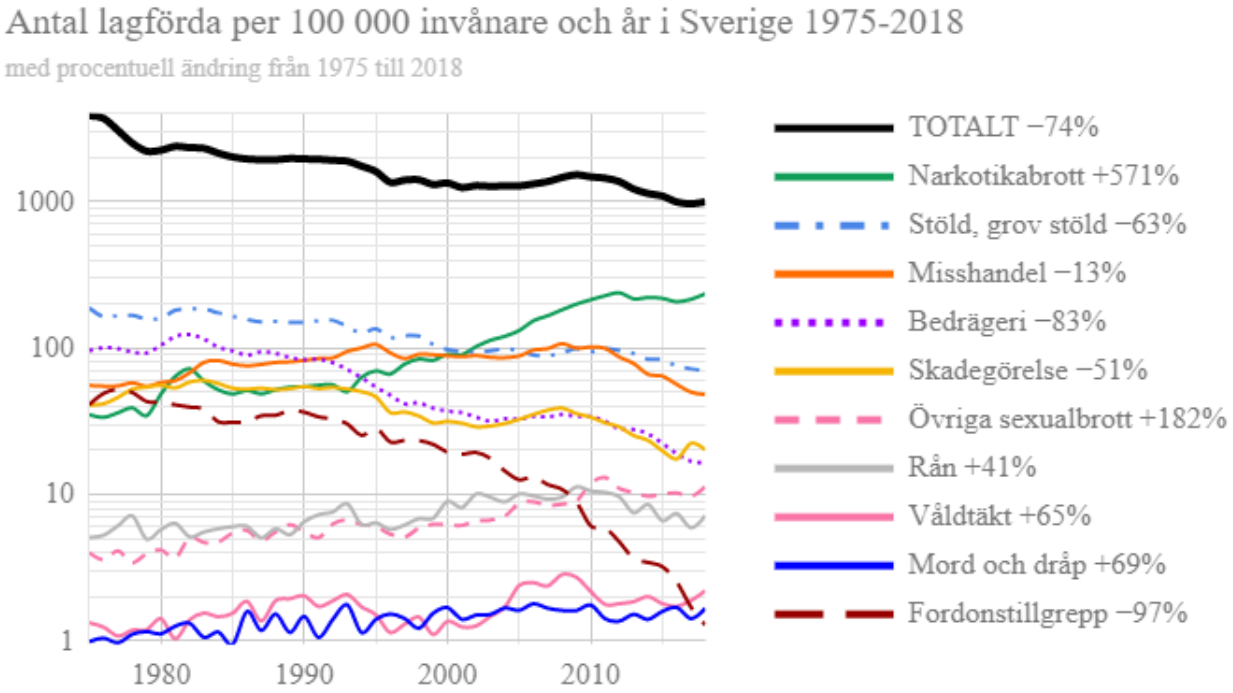

Lagförda per 100 000 invånare och år i Sverige 1975–2018, för några typer av huvudbrott. Listan är sorterad efter frekvensen 2018, och visar procentuell ändring sedan 1975. Logaritmisk vertikal axel. Datakällor: BRÅ, SCB.

Anmälda misstänkta brott per 100 000 invånare och år i Sverige 1950–2018, för några brottskategorier. Listan är sorterad efter frekvensen 2018, och indikerar procentuell ändring sedan 1975. Logaritmisk vertikal axel. Datakällor: BRÅ, För jämförelse visas konstaterat dödligt våld enligt dödsorsaksregistret.
*) Utjämnat data genom löpande medelvärde över tre år.

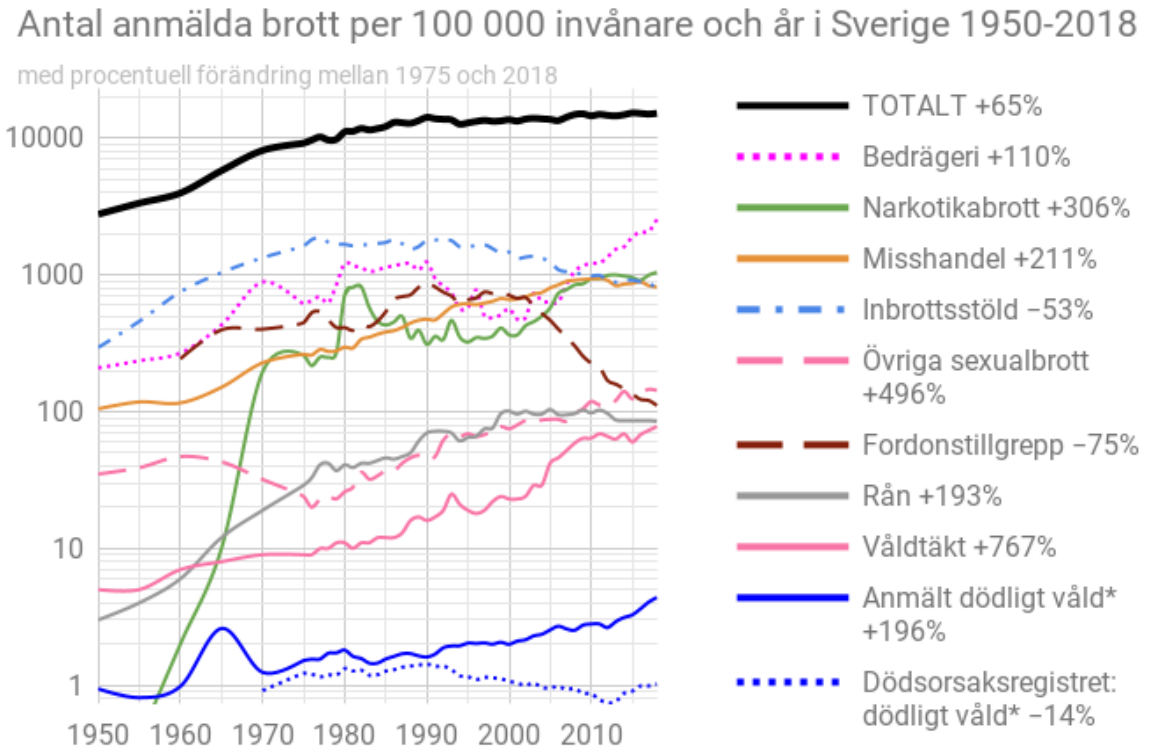

Medan USA mångfaldigade sitt fångtal var Kanadas tal jämnt i årtionden ...

Fångar / 100 000 invånare

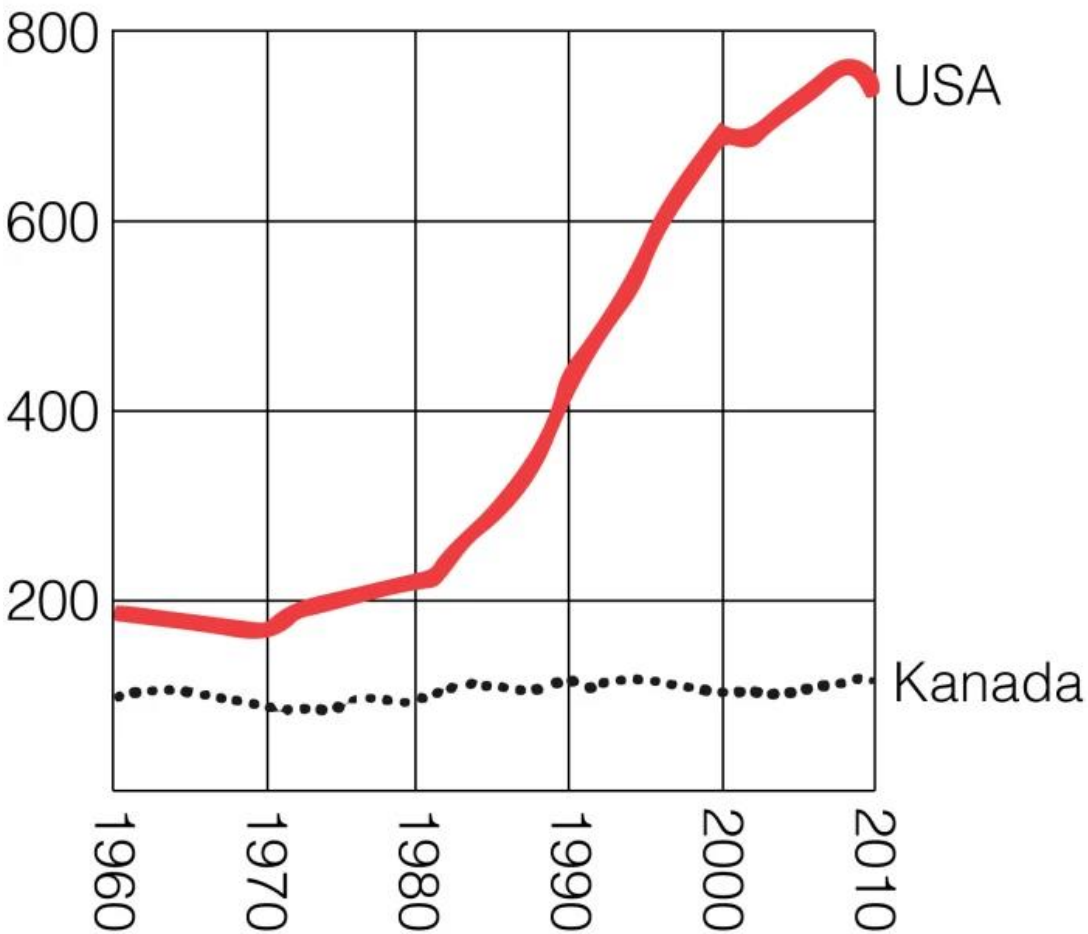

Källa: Tapio Lappi-Seppälä 28.2.2017

... Men utvecklingen av antalet brott följer ändå ett likadant mönster i alla fyra länder

Anmälda brott mot strafflagen / 100 000 invånare

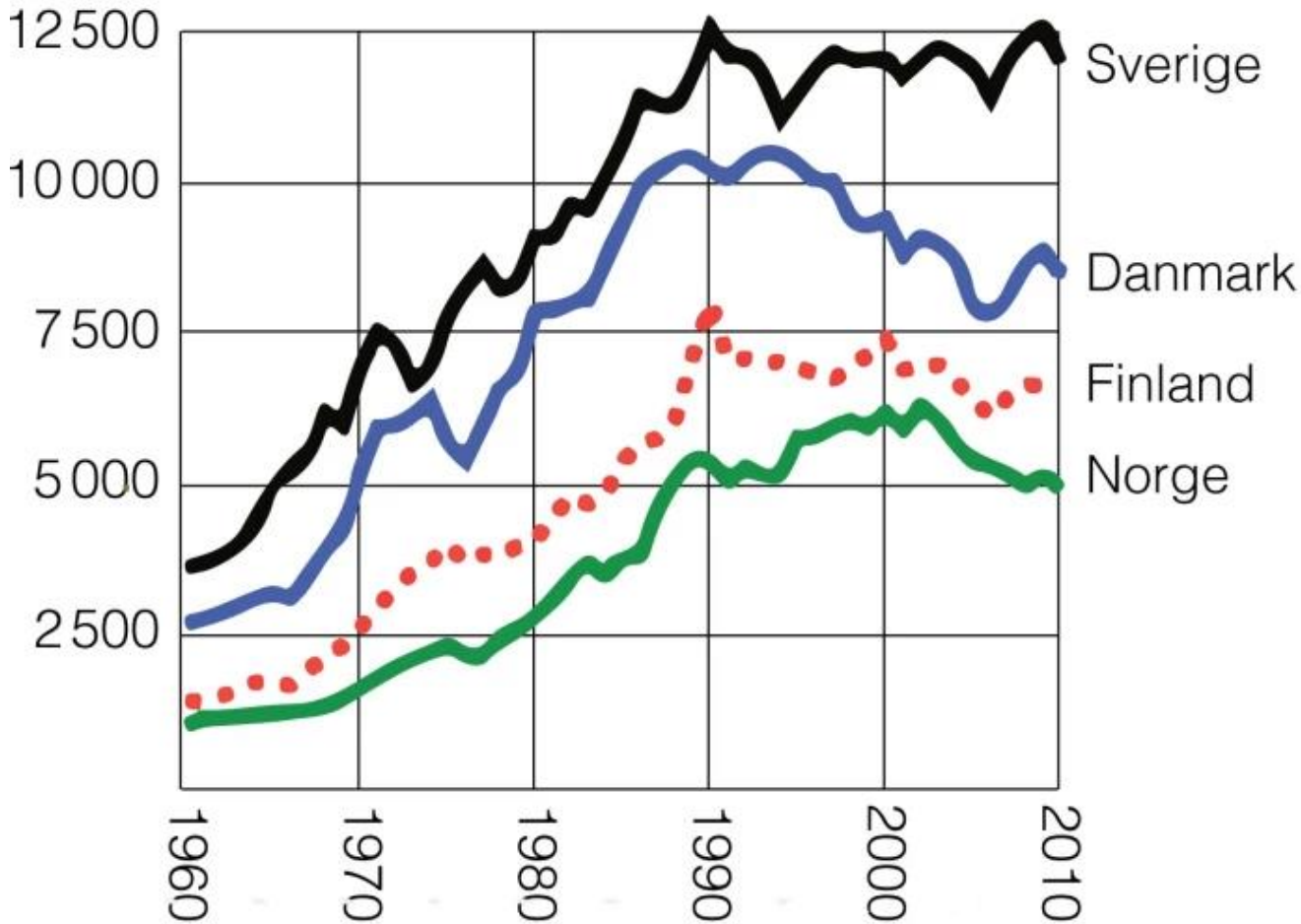

Källa: Tapio Lappi-Seppälä 28.2.2017